

Тема: Позакласна і самостійна робота з іноземної мови.

Мета:

- ознайомити студентів з метою та принципами організації позакласної та самостійної роботи з ІМ;
- формувати вміння складати сценарії позакласних заходів з ІМ;
- спрямувати студентів на творчий пошук під час опрацювання методичної літератури та підготовки до практики.

Література:

- Ø Журнали “Іноземна мова”.
- Ø Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. кол. авторів під кер. С.Ю.Ніколаєвої. - К.: Ленвіт, 2002. - 328 с./ст. 279-284.
- Ø Журнал І.М. 2, 2004 Фразеологія
- Ø В.И Шепелева “Внеклассная работа по немецкому языку” М. Просвещение 1977
- Ø Савіна С.Н. Внеклассная работа по иностранному языку в средней школе. М. Просвещение 1991

План:

1. Мета і психолого-педагогічні аспекти позакласної роботи з ІМ
2. Принципи організації ПРЗІМ
 - а) принцип добровільності
 - б) принцип масовості
 - в) принципи урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів
 - г) принципи зв'язку ПР з уроками ІМ
 - д) принцип комплексності
 - е) принцип захопленості;
 - ж) принцип розвитку ініціативи та самодіяльності
3. Форми позакласної виховної роботи з ІМ.

Додаток:

Класифікація форм самостійної роботи.

Завдання для студентів:

- вивчити базову термінологію з теми;
- набути уявлення про мету позакласної роботи з ІМ в початковій школі.
- ознайомитися з принципами організації позакласної роботи з ІМ;
- набути уявлення про форми позакласної виховної роботи з ІМ;
- набути вміння добирати завдання для самостійної роботи та складати сценарії позакласних заходів з ІМ в початковій школі.

Понятійний апарат:

позакласна і самостійна робота

принципи позакласної роботи

принцип добровільності

принцип масовості

принципи зв'язку ПР з уроками ІМ

принцип комплексності

принципи урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів

принцип захопленості, принцип розвитку ініціативи та самодіяльності

форми ПР, тиждень іноземної мови

Тести для самоконтролю:

<http://master-test.net/uk/quiz/testing/id/13352>

або на сторінці -

http://english.ucoz.com/index/materiali_dlja_samokontrolju_studentiv_z_metodiki_navchannja_im/0-88

(Будь ласка, використовуйте Opera Browser для проходження тесту)

I Мета і психолого-педагогічні аспекти позакласної роботи з іноземної мови

Сучасна школа має великий досвід проведення освітньо-виховної роботи з іноземної мови, яка становить частину єдиного навчально-виховного процесу. Позакласну роботу з ІМ можна визначити як систему неоднорідних за змістом, призначенням та методикою проведення освітньо-виховних заходів, що виходять за межі обов'язкових навчальних програм.

Позакласна робота з ІМ вирішує такі **завдання**:

- удосконалення знань, навичок і вмінь, набутих на уроках ІМ;
- розширення світогляду учнів;
- розвиток їх творчих здібностей, самостійності, естетичних смаків;
- виховання любові та поваги до людей свого рідного краю та країни, мова якої вивчається.

Важливим фактором успішного виконання цих завдань є **врахування психолого-педагогічних особливостей** навчання ІМ на різних ступенях. Знання властивостей особистості того чи іншого віку дає можливість правильно визначити зміст і форму позакласної діяльності з ІМ.

На **першому етапі** (2-4 класи) учням притаманні такі риси як прагнення до конкретної, однак нетривалої діяльності, негайного результату, а також допитливість, інтерес до всього нового, емоційна активність. Проте вони мають завищену самооцінку і ще не вміють керувати своєю поведінкою. Більш розвинена механічна пам'ять учнів цього віку сприяє кращому і швидшому запам'ятовуванню віршів, пісень тощо.

На **другому етапі** (5-9 класи) підлітки виявляють більшу соціальну активність, спрямовану на засвоєння певних зразків поведінки та цінностей, прагнуть до сприйняття нового, цікавого, їх пам'ять розвивається у напрямі інтелектуалізації, запам'ятовування набуває цілеспрямованого характеру, мовлення стає більш керованим і розвиненим. Підлітки потребують щирого і серйозного ставлення до своїх інтересів, не люблять обмеження своєї самостійності з боку дорослих.

На **третьому етапі** (10-12 класи) учні прагнуть до всебічного розвитку своєї особистості, поглибленого засвоєння знань. У цьому віці формується науковий світогляд, зростає соціальна активність, збільшується інтерес до проблем людських взаємин, захоплення стають різнобічними, а самооцінка своїх здібностей знижується. Великої ваги для юнаків набуває спілкування зі своїми однолітками. Спілкування для них - невід'ємна частина їх життя, канал інформації та вид діяльності, у процесі якої відбувається формування індивідуального стилю поведінки старшокласників.

Слід звернути увагу на те, що у процесі організації позакласної роботи з ІМ необхідно враховувати як психологічні особливості особистості, так і психологічні особливості колективу: рівень його розвитку, ступінь організаційної, психологічної, інтелектуальної та емоційної єдності, спрямованість діяльності колективу на стосунки між його членами, емоційний стан класу під час виконання завдань з позакласної роботи.

Знання психологічних особливостей учнів - необхідна передумова успішного виконання вибору відповідних форм позакласної роботи, визначення змісту цих форм, організації та проведення позакласного заходу.

II Принципи організації позакласної роботи з ІМ

Принципи позакласної роботи з ІМ - вихідні положення, які визначають вимоги до її змісту, методів та організаційних форм. Вони відповідають цілям та завданням усієї позакласної роботи з ІМ у школі та ілюструють суть педагогічної діяльності вчителя - організатора позакласної роботи.

Принципи організації позакласної роботи з ІМ

Принцип добровільності	Учні включаються у позакласну роботу за власним бажанням
Принцип масовості	Активна участь у позакласних заходах якнайбільшої кількості учнів
Принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів	Врахування у контексті діяльності учнів їх власного досвіду, інтересів, бажань, нахилів, тощо
Принцип зв'язку позакласної роботи з уроками	Забезпечення єдності практичних, освітніх, розвиваючих та виховних цілей позакласних занять та уроків ІМ
Принцип комплексності	Забезпечення єдності та взаємозв'язку патріотичного, морального, естетичного, трудового і фізичного виховання
Принцип захопленості	Вибір конкретних цікавих прийомів та навчальних матеріалів, які мають бути новими та незвичайними
Принцип розвитку ініціативи та самодіяльності	Стимулювання та розвиток у школярів самодіяльності й ініціативи в роботі

Основними організаційними принципами позакласної роботи з ІМ є принципи **добровільності та масовості, принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів, принцип зв'язку позакласної роботи з уроками** (В.І.Шепелева).

а) Принцип добровільності полягає в тому, що учні включаються в позакласну роботу за власним бажанням. Цей принцип має свою особливість: учень, який сам визначив свою участь у тому чи іншому виді позакласної діяльності, бере на себе добровільне зобов'язання продовжувати вивчення ІМ, що вимагатиме від нього додаткових зусиль.

б) Принцип масовості передбачає активну участь в позакласних заходах якнайбільшої кількості учнів з різним рівнем володіння іноземною мовою.

в) Принцип урахування і розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів передбачає врахування в контексті діяльності учнів їх власного досвіду, інтересів, бажань, нахилів, світогляду, емоційно-почуттєвої сфери та статусу особистості в колективі.

г) Принцип зв'язку позакласної роботи з уроками насамперед полягає в тому, щоб забезпечити єдність практичних, розвиваючих та виховних цілей позакласних занять та уроків. Він також передбачає зв'язок навчальних матеріалів, які використовуються в позакласній роботі, з матеріалом чинних навчально-методичних комплексів з ІМ.

Позакласна робота базується на володінні учнями навичками та вміннями, набутими на уроках ІМ, тому дуже важливим є те, щоб учні якнайповніше використовували ці навички та вміння під час позакласного заходу. Водночас позакласна робота має позитивно впливати на навчальну діяльність учнів з іноземної мови. Г.І.Мокроусова і Н.Ю.Кузовлева доповнюють вищезгадані принципи **принципами комплексності, захопленості та розвитку ініціативи і самодіяльності**.

д) Принцип комплексності має забезпечити єдність і взаємозв'язок патріотичного, морального, естетичного, трудового і фізичного виховання. Позакласна робота з ІМ повинна виховувати щирого громадянина, який з повагою ставиться до своєї країни і країни, мову якої він вивчає. Цей громадянин має бути чесним, порядним, розуміти людей, з якими спілкується, поважати і допомагати їм. На позакласних заходах необхідно прищеплювати учням любов до прекрасного, вчити виконувати пісні, слухати і розуміти музику, гарно оформляти альбоми, стінгазети, виготовляти костюми і різний реквізит до вистав.

е) Принцип захопленості пов'язаний з вибором конкретних цікавих прийомів, які сприяють ефективному досягненню поставлених завдань, а також зі змістом навчальних матеріалів, який має бути новим, незвичайним, захоплюючим, здебільшого країнознавчого характеру.

ж) Принцип розвитку ініціативи та самодіяльності передбачає стимулювання й розвиток у школярів самодіяльності та ініціативи в роботі. Саме в позакласній роботі вчитель має дати учням можливість самостійно використати свої знання і вміння, дозволити робити все, що стосується підготовки та проведення позакласного заходу, вміло й непомітно керуючи **цим** процесом. Самодіяльність - це основа творчості, а саме творче задоволення в роботі завжди сприяє бажанню працювати краще, знати іноземну **мову** досконаліше. Ініціатива має стати життєвою позицією кожного учня. Учителю необхідно спонукати своїх учнів до того, щоб вони самі пропонували тематику і форми позакласного спілкування.

Усі вищезазначені принципи доповнюють один одного і в комплексі забезпечують цілеспрямований, послідовний, систематичний і водночас різнобічний вплив на розвиток особистості.

III Форми позакласної виховної роботи з іноземної мови

за кількістю	індивідуальні	повідомлення і доповіді про країну, мова якої вивчається, про знаменні дати і події, видатних людей; розучування віршів, пісень, уривків з літературних творів іноземною мовою; виготовлення наочних посібників, оформлення стінгазет, альбомів, стендів
	групові	різноманітні гуртки: розмовні, вокальні, драматичні, перекладачів, філателістів, позакласного читання
	масові	вечори художньої самодіяльності, фестивалі, конкурси, карнавали, тематичні вечори і ранки
за змістом	змагальні	конкурс, гра, олімпіада, вікторина
	засоби масової інформації	стінгазета, оголошення, бюлетень, усний журнал, дайджест, виставка-вікторина
	культурно-масові	вечір-свято, присвячений народним традиціям рідної країни або країни, мова якої вивчається? вечір-портрет, присвячений життю та діяльності відомих письменників, поетів, композиторів, акторів; вечір-зустріч з цікавими людьми; вечір-хроніка у зв'язку зі знаменними подіями; ранок казок
	політико-масові	форум, фестиваль, прес-конференція, ярмарок солідарності, телеміст
об'єднуючі	дитячі та юнацькі клуби за інтересами, шкільні музеї, бібліотеки, кіностудії, кінотеатри та клуби веселих і кмітливих (КВК)	
комплексні	Тиждень/декада іноземної мови в школі	

В методичній літературі та у практиці школи традиційно розрізняють три **форми позакласної роботи**: індивідуальні, групові та масові. В основу такого розподілу покладена ознака кількісного охоплення учасників. Підкреслюючи нечіткість поняття "масовості", В.І.Шепелева пропонує розрізняти форми позакласної роботи з ІМ за організаційно-структурною

ознакою. Відповідно вона відносить групові форми до організаційно-структурних форм, а індивідуальні та масові - до неструктурних.

Індивідуальна позакласна робота проводиться з окремими учнями, які готують повідомлення і доповіді про країну, мова якої вивчається, про знаменні дати і події, видатних людей, розучують вірші, пісні, уривки з літературних творів іноземною мовою, виготовляють наочні посібники, оформляють стінгазети, альбоми, стенди і т.п. Індивідуальна робота може проводитися постійно або епізодично.

Групова форма позакласної роботи має чітку організаційну структуру і відносно постійний склад учасників, об'єднаних спільними інтересами. До цієї форми належать різноманітні гуртки: розмовні, вокальні, драматичні, перекладачів, філателістів, позакласного читання тощо. Деякі методисти рекомендують організовувати для учнів усіх класів розмовні та хорові гуртки, для учнів старших класів - літературно-перекладацькі та країнознавчі. Позитивно зарекомендували себе комбіновані гуртки, де поєднуються різні види діяльності, наприклад, розучування пісень та підготовка інсценівок, позакласне читання і перегляд діафільмів з подальшим обговоренням переглянутого. Заняття в гуртках, як правило, проводяться регулярно.

Масові форми позакласної роботи не мають чіткої організаційної структури. До них відносять такі заходи як вечори художньої самодіяльності, фестивалі, конкурси, карнавали, тематичні вечори і ранки тощо. Ці заходи проводяться епізодично.

За змістом можна виділити такі **форми** позакласної роботи з ІМ: 1) змагальні, 2) засоби масової інформації, 3) культурно-масові, 4) політико-масові. Кожна група зазначених форм передбачає конкретні заходи. **Заходи змагального характеру:** конкурс, гра, олімпіада, вікторина та інші. **Засоби масової інформації** - стінгазета, оголошення, бюлетень, усний журнал, дайджест, виставка-вікторина тощо. **Заходи культурно-масового характеру:** вечір-свято, присвячений народним традиціям рідної країни або країни, мова якої вивчається; вечір-портрет, присвячений життю та діяльності відомих письменників, поетів, композиторів, акторів тощо; вечір-зустріч з цікавими людьми; вечір-хроніка у зв'язку зі знаменними подіями; ранок казок та інші. **Заходи політико-масового характеру:** форум, фестиваль, прес-конференція, ярмарок солідарності, телеміст та інші.

У педагогічній літературі є поняття "об'єднуючі форми позакласної роботи" (Т.М.Калечиць, З.О.Кейліна). До **об'єднуючих форм** відносять дитячі та юнацькі клуби за інтересами, шкільні музеї, бібліотеки, кіностудії, кінотеатри та клуби веселих і кмітливих. Клуби є ефективною формою позакласної роботи з ІМ, тому що вони об'єднують учнів різного віку і різних інтересів, створюють широкий простір для спілкування, діють на засадах самоврядування і стають центрами позакласної роботи в школах. Клуби мають свої назви, емблеми, положення і статuti. Особливою популярністю серед школярів користуються клуби веселих та кмітливих (КВК), які передбачають проведення цікавих конкурсів, виконання пісень, віршів, розгадування загадок, кросвордів, ребусів із зоровою опорою у вигляді плакатів, картин, діафільмів. Кожна команда, яка бере участь у КВК, має свій девіз, емблему, пісню та форму. Як "домашнє завдання" учасники клубу готують інсценівку за творами відомих зарубіжних письменників та драматургів.

Доцільно виділити окремо таку форму позакласної роботи як **Тиждень іноземної мови у школі**. Ця форма за своїм характером є масовою, бо передбачає участь у ній широкого контингенту учнів, а за своєю структурою є комплексною, тому що включає комплекс різних за змістом та формою заходів, які відбуваються в певний період часу і спрямовані на реалізацію завдань комплексного підходу до виховання учнів.

Тиждень іноземної мови у школі як комплексна форма повинна сприяти цілеспрямованій організації і систематизації усієї позакласної роботи з ІМ у школі, активізації роботи гуртків, для яких Тиждень стає своєрідним творчим звітом, формуванню творчих стосунків між учнями, вчителями і батьками, які взаємодіють у процесі підготовки і проведення Тижня. Тиждень іноземної мови проводять у певний період навчального року за попередньо складеною програмою, яка визначає цілі, зміст і форму кожного з його компонентів. Тематика заходів у рамках Тижня повинна бути цікавою, пізнавальною, доступною, пов'язаною з навчальним матеріалом та відповідати віковим особливостям учнів, рівню їх мовної підготовки.

Зразок плану проведення Тижня іноземної мови у школі

День тижня	Зміст роботи	Хто відповідає
Понеділок	Оголошення по шкільному радіо про відкриття Тижня. Відкриття виставки стінгазет, альбомів, кращих зошитів тощо.	Оргкомітет
Вівторок	Лялькова вистава "В гостях у казки".	V-VI класи
Середа	Конкурс на краще виконання пісень, віршів іноземною мовою.	VII класи
Четвер	Вікторина, присвячена звичаям та традиціям країни, мова якої вивчається.	VIII класи
П'ятниця	Рольова гра "Телеміст" (між столицями рідної країни та країни, мова якої вивчається).	IX класи
Субота	Літературно-музичний вечір. Підсумки Тижня.	X-XI класи

Процес підготовки і проведення Тижня ІМ проходить у **три етапи**.

I етап (підготовчий) починається складанням програми Тижня. На цьому етапі створюється оргкомітет, до складу якого обираються вчителі іноземної мови, завуч, представники учнівського та батьківського загалу. Члени оргкомітету визначають виконавців програми, організують виготовлення костюмів, реквізиту, оформлення приміщень, виставок, оголошень, запрошень, а також підготовку необхідних фомоматеріалів, діафільмів, кінофільмів, слайдів. Безпосередньо підготовку учнів до виступів проводять вчителі ІМ, працюючи індивідуально з кожним учнем або з групами учнів у гуртках. Під час репетицій учні вдосконалюють свою вимову, вчать поводитися на сцені і т.п.

II етап - це проведення Тижня іноземної мови. Обов'язковою умовою проведення Тижня є створення атмосфери святковості, невимушеності. Учні повинні відчувати задоволення і радість від своєї участі у святі.

III етап присвячений підсумкам Тижня. Бажано випустити інформаційний бюлетень і повідомити про те, як пройшов Тиждень, яких успіхів досягли його учасники, хто з учнів найбільше відзначився.

Як окрему форму позакласної роботи з іноземної мови можна виділити листування школярів. Воно має не тільки велике виховне, але й практичне значення, оскільки сприяє розвитку мовлення учнів. Листування дає можливість учням практично користуватися іноземною мовою як засобом спілкування та отримувати додаткову інформацію до тем програми. Щоб листування сприяло розвитку не лише писемного, але й усного мовлення учнів, на засіданнях гуртка або секції клубу заслуховується інформація іноземною мовою, про яку йдеться в листі, влаштовуються виставки листів, під час яких коментується їх зміст. Організуючим центром цієї роботи є "Шкільний поштамт", який допомагає учням в листуванні, надає їм інформацію про те, як правильно оформити листа (написати адресу, дату тощо), пропонує адреси зарубіжних друзів, які бажають листуватися, забезпечує конвертами, марками, консультує з приводу вживання мовного матеріалу, характерного для епістолярної форми спілкування.

Як показує практика, види позакласної роботи, що забезпечують високі результати, повинні мати **такі характеристики**:

- інформативність і змістовність, які сприяють реалізації практичних та загальноосвітніх цілей позакласної роботи;
- комунікативна спрямованість: усі види позакласної роботи повинні забезпечувати користування іноземною мовою як засобом одержання і передачі інформації в типових природних ситуаціях спілкування;
- ситуативність: переважна більшість видів позакласної роботи повинна включати "набір" ситуацій, які є предметним фоном і стимулом до цілеспрямованих мовних вчинків;
- орієнтація завдань на підвищення мовленнєвої активності учнів;
- емоційність форм і способів реалізації, що сприяє підвищенню інтересу учнів до іншомовної діяльності.

Додаток:

Таблиця.

Класифікація форм самостійної роботи.

Ознаки класифікації самостійних робіт	Форма й мета самостійних робіт
1. За дидактичною метою	1. Для повторення опорних знань та підготовки до сприймання нового матеріалу. 2. Для вивчення нового матеріалу. 3. Для систематизації знань. 4. Для закріплення знань та вмінь шляхом виконання тренувальних вправ. 5. Для закріплення знань шляхом застосування їх у новій ситуації. 6. Перевірочні, контрольні.
2. За характером пізнавальної діяльності	1. Копіювального характеру, виконані за зразком. 2. Частково-пошукового характеру. 3. Дослідного характеру.
3. За формами організації навчальної діяльності	1. Фронтальні . 2. Групові (за диференційованими завданнями). 3. Парні(за варіантами, диференційовані) 4. Індивідуально - диференційовані.
4. За джерелом знань	1. З підручником, довідником чи іншими друкованими посібниками. 2. Зі складання плану, конспекту лекції, на основі прочитаного чи прослуханого. 3. Зі складання схем, плану після чи під час роботи з екранними посібниками. 4. З роздавальним матеріалом. 5. З виконання дослідів. 6. З моделями. 7. З усного чи письмового розв'язання розрахункових або якісних задач. 8. З написання диктантів. 9. З експериментального розв'язання задач. 10. З підготовки рефератів, доповідей, творчих, графічних робіт.